

Barbara Mikulska

Biblioteka, książka, informacja,
internet : Lublin – UMCS, 16-17 X
2014 r.

Forum Bibliotek Medycznych 7/2 (14), 371-382

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Mgr Barbara Mikulska
Łódź – UM

**BIBLIOTEKA, KSIĄŻKA, INFORMACJA,
INTERNET.
LUBLIN – UMCS, 16-17 X 2014 R.**

W dniach 16-17 października 2014 r. po raz trzeci Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UMCS w Lublinie zorganizował konferencję naukową „Biblioteka, Książka, Informacja, Internet”.

W trakcie dwudniowej konferencji ogłoszono 20 referatów, w których zaprezentowano zarówno stan badań naukowych, jak i rozwiązania praktyczne w następujących obszarach tematycznych:

1. Biblioteki cyfrowe, repozytoria wiedzy, katalogi i bibliografie on-line, księgarnie internetowe, e-książki, e-gazety/czasopisma i ich rola w społeczeństwie informacyjnym oraz gospodarce opartej na wiedzy.
2. Budowa otwartych zasobów naukowych i edukacyjnych.
3. Digitalizacja zasobów informacji i wiedzy.
4. Nauka 2.0.
5. Serwisy społecznościowe, blogi, dziennikarstwo obywatelskie jako formy dzielenia się wiedzą.
6. Kultura, nauka i edukacja w Internecie.

Zebranych powitali i otworzyli konferencję prof. dr hab. Maria Juda – Dyrektor Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa i prof. nadzw. dr hab. Zbigniew Osiński – Kierownik Zakładu Informatologii UMCS.

Prof. Zbigniew Osiński wygłosił również inauguracyjny wykład *Współczesna humanistyka w Internecie – główne tendencje rozwojowe*, w którym porównał humanistykę tradycyjną z humanistyką cyfrową. Podkreślił, że humanistyka cyfrowa to nie tylko otwarte, dostępne dla wszystkich publikacje, ale także nowe formy komunikacji naukowej i większe możliwości prowadzenia badań, z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi, takich jak wizualizacje, mapowanie, analityka kulturowa i komputerowa analiza zbioru danych. Przed humanistami wchodzącymi w świat cyfrowy pojawiają się nowe dylematy; na ile wizualizacje wzbudzą zainteresowanie wiedzą humanistyczną

i czy będą łatwiejsze nie tylko w odbiorze, lecz także do zrozumienia; w jakim stopniu programy analizujące wielkie zbiory danych i metody statystyczne mogą zastąpić tradycyjną analizę tekstu i czy poznanie w humanistyce może stać się obiektywne na wzór nauk ścisłych.

Lidia Mikołajuk z Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w referacie *Repozytorium instytucjonalne jako istotny element promocji nauki* omówiła funkcjonowanie Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego i jego rolę w promocji dorobku badawczego macierzystej uczelni. Idea jego założenia powstała w październiku 2010 roku, a w październiku 2014 roku zawierało już 4600 rekordów. Repozytorium instytucjonalne to cyfrowe archiwum gromadzące i udostępniające dorobek intelektualny społeczności akademickiej w modelu otwartym. Jego celem jest upowszechnianie dorobku naukowego pracowników, promowanie badań naukowych prowadzonych na Uniwersytecie oraz zobowiązanie instytucji do zarządzania materiałami cyfrowymi. Naukowcy korzystają z wolnego dostępu do prac naukowych – jak również publikują w nim własne wyniki badań, co wpływa na zwiększenie „widoczności” dorobku naukowego i wzrost cytowalności. Trudności jakie się pojawiają związane są z kwestiami technologicznymi, dotyczącymi praw autorskich i pokonywaniem barier psychologicznych. Bibliotekarze biorą czynny udział w tworzeniu repozytoriów naukowych opracowując metodologię pracy ze źródłami otwartymi, gromadzą i udostępniają informację elektroniczną. Uczelnia sprawując nadzór nad Instytucjonalnym Repozytorium prezentuje dorobek naukowy pracowników, zapewniając szybki dostęp do niego, prowadzi jednolitą politykę zarządzania zasobami naukowymi i dydaktycznymi uczelni, promuje wyniki badań naukowych oraz programy nauczania w świecie. Z pewnością wpływa to na kształtowanie pozytywnego wizerunku instytucji oraz bibliotekarza, jako nowoczesnego pośrednika w komunikacji naukowej.

Agnieszka Bajor z Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach wygłosiła referat *Recepcja publikacji dwudziestolecia międzywojennego we współczesnym piśmiennictwie bibliologicznym. Analiza indeksu cytowań bibliograficznych (CYTBIN 2000-2010)*. W referacie zaprezentowano recepcję tekstów ogłoszonych w dwudziestoleciu międzywojennym. Narzędziem umożliwiającym tego typu analizy jest stworzony w 2002 roku w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach indeks cytowań bibliograficznych CYTBIN (<http://www1.bg.us.edu.pl/bazy/cytbin/>). Jest to bibliograficzna baza danych, obejmująca artykuły z wybranych krajowych czasopism z zakresu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Przeprowadzone badania potwierdziły użyteczność indeksów cytowań do ukazania powiązań bibliograficznych między publikacjami. W bazie CYTBIN odnaleziono 311 cytowanych dokumentów ogłoszonych między 1918 a 1939 rokiem (stan na 29 IV 2014 roku). W tekście zastosowano metody statystyczne, by ukazać: chronologię cytowań, typy najczęściej cytowanych doku-

mentów oraz języki cytowań. Z analizy wynika, że niemal połowę cytowań stanowią wydawnictwa zwarte, bo 45,6%; na drugim miejscu znalazły się wydawnictwa ciągłe – 27%; a następnie dokumenty inne – 21,5%, reprezentowane przez trzy typy publikacji – legislacyjne (18,3%), archiwalne (2,9%) oraz tzw. inne (0,3%). Najpopularniejszym cytowanym językiem był polski – 79,1%, a na kolejnych dwóch miejscach znalazły się: język niemiecki – 12,2% oraz francuski – 3,5%.

Teresa Górniak z Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego w referacie *Miejsce i rola książki elektronicznej w systemie biblioteczno-informacyjnym szkoły wyższej* udzieliła odpowiedzi na pytanie jak najefektywniej zarządzać książkami elektronicznymi. Przybliżyła zagadnienia związane z zakupem e-książek z punktu widzenia profilu uczelni, zaspokojenia potrzeb informacyjnych i czytelniczych użytkowników w zgodzie z możliwościami finansowymi biblioteki. Omówiła poszczególne etapy tworzenia takiego księgozbioru:

- politykę rozwoju kolekcji
- ustalenie budżetu
- wyszukanie źródeł dostępu do książek elektronicznych
- ocenę, włączając licencje i dostęp oraz dokonywanie selekcji
- negocjowanie licencji
- katalogowanie i udostępnianie
- marketing, promocje i kształcenie użytkowników
- monitorowanie i ocenę wykorzystania

W Bibliotece Uniwersytetu Łódzkiego pierwszym zakupem źródeł elektronicznych dokonano 1999 roku, a w 2013 biblioteka oferowała już dostęp do 149 494 e-książek (m.in. ibuk, ebrary, Wiley online library, Springer), 23 597 tytułów czasopism w wersji elektronicznej oraz 102 baz danych. Podsumowując stwierdzono, że wzrost dostępności e-booków i ich szeroki zakres tematyczny, rozwój technologii powiązany z wysokim komfortem, jaki daje użytkownikom praca w oparciu o źródła elektroniczne sprawiają, że zapotrzebowanie na książki elektroniczne będzie szybko rosło. Przewiduje się, że e-książki wkrótce zajmą centralne miejsce w zbiorach bibliotecznych. Jednak proces gromadzenia i efektywnego zarządzania źródłami elektronicznymi w bibliotekach akademickich jest problemem złożonym. Punktem wyjścia jest sformułowanie strategii i długofalowej polityki rozwoju kolekcji e-boków na okres minimum 5 lat z podaniem kryterium selekcji i procesów decyzyjnych przy zakupach i określenie wielkości budżetu.

Żaneta Szerksznis z Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu wygłosiła referat *Audiowizualne biblioteki cyfrowe w otwartym dostępie do wiedzy – wybrane projekty edukacyjne*. Każda biblioteka cyfrowa odpowiada na potrzeby współczesnych odbiorców i użytkowników. Zdigitalizowane zbiory i materiały włączone zostały za pośrednictwem nowych mediów w procesy nauczania i uczenia się. Dla dzieci i młodzieży

szkolnej powstała Niniateka – audiowizualna biblioteka kultury polskiej. Rozwija edukację muzyczną, filmową, artystyczną, medialną. Dysponuje materiałami dla nauczycieli, umożliwia uczniom korzystanie ze sprawdzonych dzieł z zakresu filmu, animacji i sztuki. Biblioteka rozpowszechnia w sieci wywiady, reportaże, filmy eksperymentalne, rejestracje koncertów, relacje dokumentujące życie społeczne z zasobów archiwalnych instytucji kultury. Dobry świadomie repertuar filmów pozwala kształtować wartości i normy u młodego widza, wykorzystując walory poznawcze, wychowawcze, estetyczne i emocjonalne dzieł. Organizowane wystawy czasowe i towarzyszące im materiały edukacyjne zyskują nowe życie i wartość w publicznej przestrzeni Internetu.

Kamil Stępień z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie wygłosił referat *Wyszukiwanie obrazu i wyszukiwanie obrazem w przestrzeni internetowej*. Wyszukiwanie angażuje zarówno intelekt jak i emocje Internauty. Wzorce zachowań użytkowników w Sieci dopasowują się do nowych technologii. Schemat wyszukiwania to sposób działania użytkowników w sieci, który sprowadza się do zamkniętego koła, gdzie użytkownik wchodzi w interakcje z systemem informatycznym za pomocą interfejsu zadając zapytanie wyszukiwawcze. Searching strategy to prze-myślany plan działań. Osiem podstawowych kroków służących do planowania strategii wyszukiwawczych wg. Sarah Kelly to:

1. Zanalizowanie zapytania informacyjnego pod kątem tematów i dziedzin, których problem może dotyczyć.
2. Zidentyfikowanie właściwych słów kluczowych i wyrażeń oddających istotę problemu.
3. Ustalenie odpowiednich haseł synonimicznych do wybranych słów kluczowych.
4. Określenie relacji semantycznych między nimi.
5. Wybranie baz i systemów informacyjnych, które będą przeszukiwane.
6. Wstępne określenie zastosowanych strategii.
7. Rozpoczęcie wyszukiwania przy zastosowaniu wybranych przez siebie strategii.
8. Ocena wyników wyszukiwania.

Wyszukiwanie w warunkach współczesnego Internetu jest procesem złożonym, opierającym się o szereg bodźców, które bardzo często są zależne od siebie. Obraz ma bardzo silne oddziaływanie na psychikę ludzką. Zapada w pamięć. Przewidywanie tego, jakich obrazów poszukuje Internauta wzmacnia satysfakcję wyszukiwania.

Reasumując, przyszłością wyszukiwarek jest ich multizmysłowość, tzn. możliwość oddziaływania na różne zmysły.

Natalia Pamuła-Cieślak z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu wygłosiła referat *Grywalizacja w bibliotekach – obszary zastosowań*. Grywalizacja to zastosowanie dynamiki, mechaniki i estetyki gier do promowania pożądanego zachowań w sytuacjach i okolicznościach nie związanych z grami. Obszarami w których grywalizacja ma zastosowanie w bibliotekach są: mar-

keting biblioteczny, edukacja, crowdsourcing i zarządzanie organizacją. Marketing pozwala zmieniać tradycyjny wizerunek biblioteki i przyciągnąć do biblioteki nowych użytkowników. W edukacji najnowszym trendem technologicznym na najbliższe lata jest game based learning. Crowdsourcing angażuje użytkowników w projekty biblioteczne i zmienia postrzeganie biblioteki. W zarządzaniu organizacją ważne jest podnoszenie kwalifikacji pracowników, zaangażowanie ich w życie instytucji i rozwiązywanie problemów.

Renata Malesa z Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS wygłosiła referat *Biblioteki publiczne a wykluczenie cyfrowe (na przykładzie bibliotek lubelskich)*.

W 1996 roku pierwszy raz użyto terminu „digital divide”, który oznacza podział cyfrowy społeczeństwa krajów rozwiniętych na dwie grupy: posiadających dostęp do nowoczesnych technologii i takich którzy go nie posiadają.

Wykluczenie cyfrowe stało się przyczyną nowych nierówności społecznych. Powstał współczesny proletariats, bierny wobec rozwijającej się technologii i związanej z nią ekspansji informacji; kognitariats jest nową klasą średnią mającą dostęp do komputera i Internetu, ale korzystającą z nich jedynie w sposób bierny i digitariats, który potrafi zdobywać informacje cenne i unikać informacji zbędnych.

Bariery ograniczające dostęp do nowych technologii najczęściej są natury mentalnej, materialnej, bądź wiążą się z brakiem umiejętności obsługi komputera i brakiem możliwości wykorzystania potencjału technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych.

Najbardziej zagrożone wykluczeniem są osoby starsze, słabiej wykształcone, bezrobotne i niepełnosprawne. Negatywne skutki wykluczenia cyfrowego zauważalne są w takich obszarach jak: rynek pracy, infrastruktura społeczna oraz dostęp do informacji i kontaktów społecznych. Projekt Polska Cyfrowa Równych Szans (PCRS) ma na celu podniesienie kompetencji cyfrowych dorosłych Polaków. Według badania „Polacy w wieku 50 + wobec Internetu” wynika, że aż 78 % nie korzysta z Internetu, mimo, że ponad połowa z nich ma taką możliwość w domu.

Instytucje, które mogą lub powinny podejmować działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu to szkoły, domy kultury, parafie, urzędy pracy, Uniwersytety Trzeciego Wieku, Koła Gospodyń Wiejskich, organy administracji samorządowej, lokalne stowarzyszenia, fundacje, centra integracji społecznej.

Chociaż w oficjalnych dokumentach dotyczących budowy społeczeństwa informacyjnego biblioteki pojawiają się sporadycznie, to właśnie one zajmują się zbieraniem i upowszechnianiem informacji, a znając potrzeby użytkowników pomagają walczyć z wykluczeniem osób, których nie stać na korzystanie z szerokiej oferty kulturalnej lub które mają utrudniony dostęp do infrastruktury.

UMCS
UNIWERSYTET MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ
W LUBLINIE

Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4,
20-031 Lublin, tel./fax: (81) 5375377
<http://umcs.eu/pl/instytut-bibliotekoznawstwa-i-informacji-naukowej,846.htm>

Program konferencji naukowej „**Biblioteka, Książka, Informacja i Internet 2014**”,
16-17 października 2014 r. w Lublinie
miejsce obrad: sala Rady Wydziału Humanistycznego, Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4a.

Dzień pierwszy – 16 X 2014

10.00-10.15 Powitanie uczestników i otwarcie Konferencji

10.15-10.45 Zbigniew Osiński, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie: *Współczesna humanistyka w Internecie – główne tendencje rozwojowe*

10.45-11.15 Gabriela Waliszewska, Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego: *Teatr jednego aktora – Cambridge Journals na Uniwersytecie Łódzkim*

11.15-11.45 Lidia Jarska, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie: *Pracownik naukowy w sieci - charakterystyka wybranych portali wymiany poglądów i wyników badań*

11.45-12.15 Lidia Mikołajuk, Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego: *Repozytorium instytucjonalne jako istotny element promocji nauki*

12.15-12.30 Przerwa kawowa

12.30-13.00 Agnieszka Bajor, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach: *Recepcja publikacji dwudziestolecia międzywojennego we współczesnym piśmiennictwie bibliologicznym. Analiza indeksu cytowań bibliograficznych CYTBIN (2000-2010)*

13.00-13.30 Beata Przewoźnik, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach: *Górskie fora, blogi i serwisy społecznościowe jako forma wymiany informacji i komunikacji górskiej w Internecie*

13.30-14.00 Teresa Górniak, Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego: *Miejsce i rola książki elektronicznej w systemie biblioteczno-informacyjnym szkoły wyższej*

14.00-15.00 przerwa obiadowa

15.00-15.30 Firma FunMedia z Wrocławia: *Program darmowej nauki angielskiego w bibliotekach na przykładzie Funenglish. Funpakiety dla bibliotek*

15.30-16.00 Sebastian Kotuła, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie: *Implementacja idei open source*

16.00-16.30 Monika Sobczak-Waliś, Miejska Biblioteka Publiczna im. A. Asnyka w Kaliszu: *Wydawnictwa lokalne w świecie cyfrowym. Stan prac na przykładzie XIX i XX wiecznych druków kaliskich*

16.30-17.00 Żaneta Szerksznis, Biblioteka Uniwersytecka UAM w Poznaniu: *Audiowizualne biblioteki cyfrowe w otwartym dostępie do wiedzy – wybrane projekty edukacyjne*

17.00-17.30 Kamil Stępień, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie: *Wyszukiwanie obrazu i wyszukiwanie obrazem w przestrzeni internetowej*
17.30-18.00 Marlena Fota, Instytut Filologii Polskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego: *Komunikacja w dobie nowych mediów. Co na to szkoła?*
18.00 Uroczysta kolacja

Dzień drugi – 17 X 2014

9.00-9.30 Rafał Wójcik, Biblioteka Uniwersytecka UAM w Poznaniu: *Między digitalizacją, blogowaniem a bibliografią. O działaniach naukowych, edukacyjnych i popularyzacyjnych związanych z Kolekcją Komiksów w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu*

9.30-10.00 Natalia Pamuła-Cieślak, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: *Grywalizacja w bibliotekach – obszary zastosowań*

10.00-10.30 Renata Malesa, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie: *Biblioteki publiczne a wykluczenie informacyjne/cyfrowe (na przykładzie bibliotek lubelskich)*

10.30-11.00 Izabela Swoboda, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach: *OPAC współczesnej biblioteki akademickiej*

11.00-11.15 Przerwa kawowa

11.15-11.45 Małgorzata Kowalska, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: *Edukacja 2.0 – wyzwanie dla współczesnej biblio- i informatologii*

11.45-12.15 Anita Has-Tokarz, Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS w Lublinie: *Internetowe biblioteki i kolekcje książek dla dzieci i młodzieży jako narzędzie edukacji informacyjnej*

12.15-12.45 Radosław Piątek, student kierunku *Informacja w e-społeczeństwie* na UMCS w Lublinie: *E-motoryzacja - zasoby polskiego Internetu dotyczące motoryzacji – analiza na przykładach*

12.45-13.15 Wanda Ciszewska, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: *Serwisy dziennikarstwa obywatelskiego – przejaw demokratyzacji życia czy ciekawości świata?*

13.15-13.45 Mariusz Jarocki, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: *Technologie mobilne a dostęp do zasobów cyfrowych – analiza wybranych przypadków*

13.45 Zakończenie konferencji i obiad

Komitet Naukowy

Dyrektor Instytutu Informacji
Naukowej i Bibliotekoznawstwa
prof. dr hab. Maria Juda

Kierownik Zakładu
Informatologii
dr hab. Zbigniew Osiński, prof.
UMCS

Sekretarze konferencji

dr Renata Malesa
dr Sebastian Kotuła
mgr Kamil Stępień

